

skou atmosféru vyvíjející na autora tlak. Její studie o literárním životě přesně manifestují nezbytný výzkumu tzv. normalizačního období bez hněvu a zaujatosti tak, jak se o to svým způsobem pokoušela ona sama.

Druhý oddíl *Autorská díelňa v súvislostiach procesu* je dlouhou řadou aurorských portrétů obsahujících také genezi děl, jejich interpretaci a kontext, a to často na poměrně malé ploše. Autorka se dotkla snad všech podstatných kreativních osobností slovenské literatury: jsou tu např. J. M. Hurban, Jonáš Záhorský, Ján Kalinčiak, S. B. Hroboň, Svetozár Hurban Vajanský, Martin Kukučín, Jozef Gregor-Tajovský jako základ tradice, ale také autoři z různých důvodů opomíjení, dokonce zakazovaní a odsouvání na vedlejší kolej, např. Jozef Cíger Hronský nebo Dominik Tataraka. Autorka nahlíží jejich tvorbu objektivně, nepodléhá zaujaté politické tendenci. To je patrné např. při komentování díla Cígera Hronského, takto traktuje i osobnosti tzv. oficiální, politicky spjaté s minulým režimem (Krista Bendová) i tvůrce kontroverzní (Peter Karvaš), stejně jako emblematické současné slovenské literatury (P. Vilikovsky, P. Jaroš) a nezapomíná přitom ani na tak světybné autory, jako jsou Ladislav Ballek nebo Ján Lenčo či její východoslovenský krajan Stanislav Rakús; přínosná je také studie o vynikajícím Albínu Baginovi a jeho uchopení artefaktu. Je ovšem zřejmé, že přece jen ne všichni klíčoví slovenští autoři se tu objevili v samostatné interpretaci (L. Ťažký, R. Sloboda, D. Mitana), jiní jsou naopak z různých důvodů modelově zvýrazněni: to se týká zejména eminentního zájmu Žemberové o ženskou autorku až po ty orientované feministicky (Jana Bodnárová, Irena Brežná, Jaroslava Blažková, Jana Juráňová, Jela Mlčochová, S. Chrobáková aj.).

V třetím oddíle *Literatúra v literatúre a súvislosti vývinu* dává více promlouvat zájmu o dětskou literaturu. Vyzvedává tu například vynikající text *Čo čítajú dievčatá v čase tínedžerskej kultúry?* Znovu se zde výrazně manifestují jevy literárního života a praktické realizace literatury (rozhprávky pro domo sua, časopisy).

Poslední oddíl *Zážitkovosť a funkčnosť v umeleckej literatúre* spojuje autorčin důraz na feminismus a dětskou literaturu (J. Juráňová).

Kniha V. Žemberové je primárně o slovenské literatuře a možná bychom v ní hledali více praktických a konkrétních komparatistických sond; o to více tu však nacházíme teorie a metodologie. Jde tedy o koncepci slovenské literatury jako otevřeného systému s vývojovými specifiky, jehož zkoumání musí být podloženo geneticky, genologicky, interpretačně a technologicky, ale také zážitkově, recepčně. Ukazuje se zde na výrazné posuny slovenského písemnictví a jeho nové tvarování na sklonku 20. století, a to s maximální snahou o nestrannost ve smyslu vědecké objektivity, klidného, ale důrazného a hlubokého, současně však kontextově pojatého příběhu o literatuře a jejích podobách takřka ve dvou stoletích.

Ivo Pospíšil

WOLLMANOVO SLOVINSKÉ DRAMA SLOVINSKY

Frank Wollman: *Slovenska dramatika*. Prevedel, uvod in opombe napisal ter seznam slovenskih gledaliških iger sestavil Adrijan Lah. Slovenski Gledališki Muzej, Ljubljana 2004, 407 s.

Slovenské divadelní muzeum vydalo roku 2004 v slovinském překladu v Lublani obsáhlou monografii *Franka Wollmana (1888–1969) Slovenska dramatika*. Autor ji původně vydal roku 1925 v edici Filozofické fakulty Univerzity Komenského v Bratislavě, kde tehdy působil jako profesor komparativní slavistiky, pod názvem *Slovinské drama*.

Šlo o ojedinělou práci, která se slovinským dramatem zabývala systematicky. Ve Slovinsku si ce už existovala studie Antona Trstenjaka *Slovinské divadlo (Slovensko gledališče)* z r. 1892, byla však založena šfe teatologicky, dramatickou tvorbu zpracovávala jen okrajově a vzhledem k datu svého vydání nemohla obsáhnout velký rozkvět slovinské dramatiky, který nastal právě po roce 1892. V tom roce bylo totiž v Lublani otevřeno *Zemské divadlo (Deželno gledališče)*. Za zmínku přitom stojí početná spoluúčast Čechů. Budova, ve které dnes sídlí Slovinské národní divadlo, je

dílem dvojice českých architektů (J. Hrubý a J. V. Hráský). Od jeho otevření do první světové války v něm působil asi 40 českých herců, mj. i takových hereckých osobností, jakými byli Růžena Nasková, Rudolf Deyl starší aj. Češi byli i mezi pomocným personálem, takže dodnes se s určitou nadsázkou mezi slovinckými intelektuály traduje, že toto lublaňské divadlo bylo tenkrát vlastně české.

F. Wollman reagoval i na skutečnost, že česká dramatická tvorba měla v slovinckém divadelní historii četné zastoupení už od roku 1848 (J. N. Štěpánek, V. K. Klicpera). V novém Zemském divadle se hrála dramata Tylova, Stroupežnického, G. Preissové i J. Vrchlického, A. Jiráka a bratří Mrštůků. Poznamenejme alespoň, že v letech 1894–1908 v něm byl uměleckým vedoucím český režisér a herec R. Inemann, který tento repertoár prosazoval (viz Urbančič B.: *Slovensko-čeští kulturní stíki*, Ljubljana 1993).

F. Wollman měl původně v plánu zpracovat monograficky celou jihoslovanskou dramatickou tvorbu, z níž pak vyšly jednotlivé svazky. Zpracování slovinckého dramatu předcházel srbochorvatské (1924), následovalo bulharské (1928), souborně pak Dramatika slovinckého jihu (1930). Wollman po několik měsíců studoval materiály v Lublani. Práci rozdělil do pěti kapitol (od církevních počátků a školních her přes začátky novější slovincké dramatiky, pokusy do období bachovské reakce k pozdějším dramatickým spolkům a hrám až po rozvoj, který nastal po otevření Zemského divadla). Poslednímu období je věnována nejpodstatnější část monografie. V závěru rozebírá a hodnotí motivický a ideový vývoj slovinckého dramatu, v historickém aspektu se zabývá idejemi slovanské vzájemnosti i austroslavismu ve vztahu ke specifickému postavení Slovinců, v historii rozdělených do několika územně správních celků.

Překladatel A. Lah v zasvěceném úvodu konstatuje, jak se o Wollmanově monografii vzápětí po jejím českém vydání ve Slovinku nadšeně referovalo, byla hodnocena jako práce základní a jedinečná. Její dosah byl z jazykových důvodů omezený, byla přístupná jen užší vrstvě slovincké inteligence znalé češtiny, tedy především absolventům českých vysokých škol. Přes obecné nadšení a chválu ji ale nikdo do slovinštiny nepřeložil. Nejobektivnější hodnocení podal až mnohem později slovincký divadelní teoretik Dušan Moravec, autor pro náš kontext významný především monografií o vztazích mezi slovinckým a českým divadlem (viz Moravec D.: *Vezi med slovensko in česko dramo*, Ljubljana 1963).

V publikaci o základech slovincké dramatické tvorby (Viz Moravec D.: *Temelji slovincké dramaturgije*, Ljubljana 1999) konstatoval, že v době vydání bylo Wollmanovo dílo epochální a zůstalo dlouho ojedinělé a nedocenené. Až skoro o padesát let později je mohl nahradit z určité části France Koblar v historickém dvoudílném přehledu slovincké dramatické tvorby (viz Koblar E.: *Slovenska dramatika I-II*, Ljubljana 1972–73). Samozřejmě, že Wollmanovu monografii znal.

Kdo je překladatel Andrijan Lah? Zde je třeba jít do historických česko-slovinckých kulturních vazeb a zmínit se o jeho rodinné tradici. Řada slovinckých studentů odcházela po otevření české části UK studovat do Prahy. Byla jim bližší než Štýrský Hradec nebo Vídeň nejen z důvodů jazykových, ale i pro přátelské ovzduší v duchu tehdejšího austroslavismu. Je známé, že hlavně kolem prof. Masaryka se zformovala skupina mladých Slovinců, kteří se po návratu stali propagátory české kultury, řada z nich se věnovala i překladům české literatury. Mezi nimi vynikl dr. Ivan Lah, známý slovincký novinář a spisovatel, propagátor české kultury. Překládal z češtiny a roku 1922 sestavil a přeložil výbor z české poezie (Lah Ivan: *Češka antologija*, Ljubljana 1922). A. Lah (nar. 1932) je jeho syn, lublaňský slavista, absolvent českého lektorátu, mnohaletý pracovník lublaňské Slovanské knihovny. Svůj překlad chápe jako splátku kulturního dluhu a konstatuje, že i když byl prof. Wollman roku 1969 těsně před smrtí jmenován členem korespondentem Slovincké akademie věd a umění, překladu se nedomáhal. Lah v obsáhlém úvodu komentuje dobovou recepci Wollmanovy monografie, hodnotí Wollmanovy postoje, oceňuje jeho živý styl a syntetické pohledy na motivy a ideje slovincké dramatiky. Práce, kterou překladu věnoval, obsahuje i doplňky a opravy některých poznámek a přidaný seznam slovinckých divadelních her, o nichž Wollman píše.

Helena Poláková